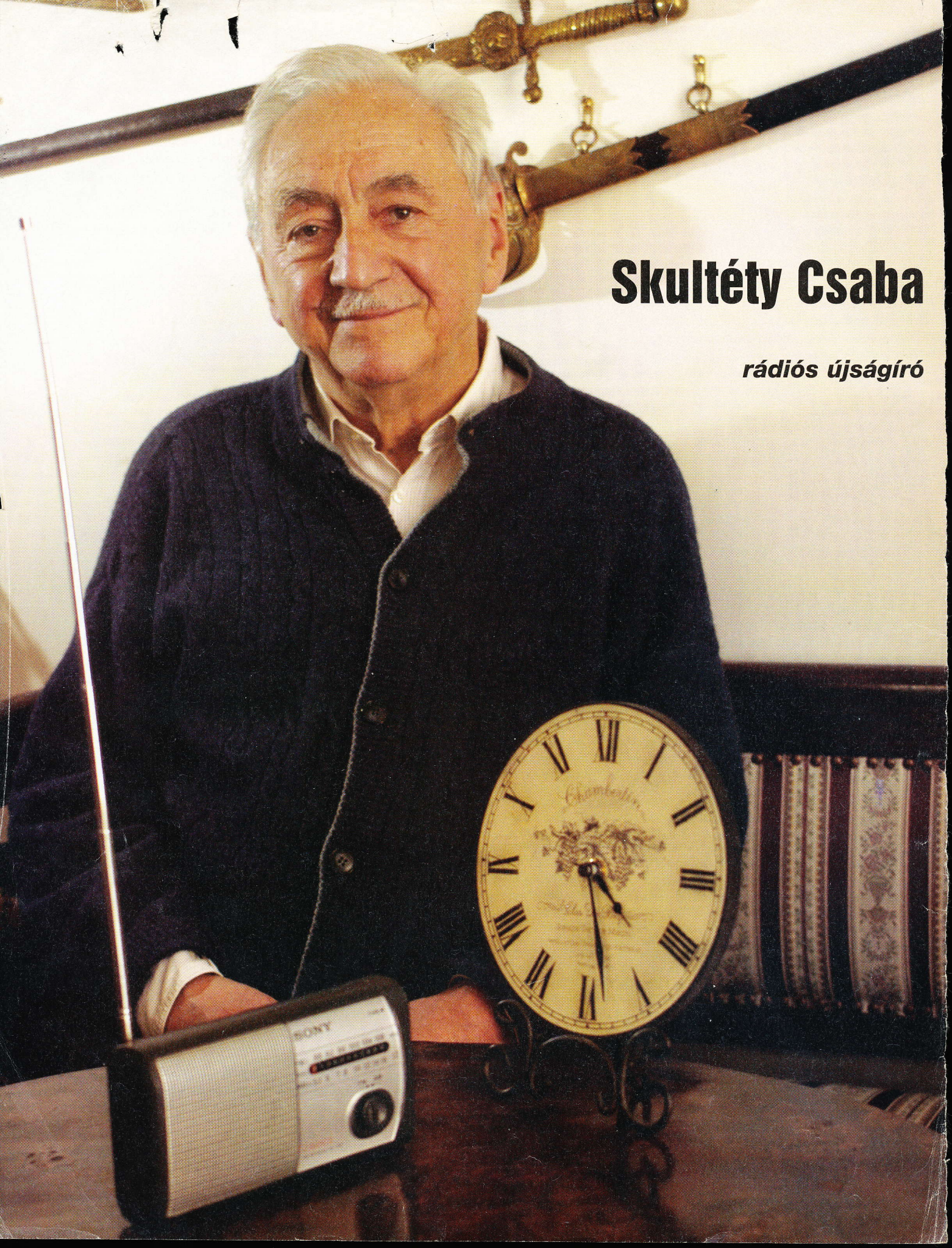

Skultéty Csaba

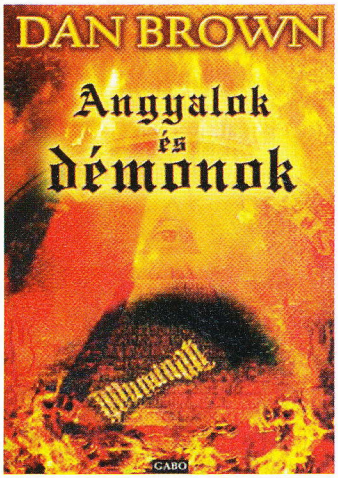
rádiós újságíró

Könyv

Ponyva

■ Dan Brown: Angyalok és démonok, Gabo Kiadó, 2003

Nem éppen friss áru ez a könyv, vagyis ez az izé, de most, hogy már a mozikban is megy a szerző másik nagysikerűje, talán akad valaki, akiben kósza gondolatként felmerül, hogy olvasson valamit az amerikai hadoválás nagymesterétől, miért is kell ennyire sztárolni. Nem meglepő, hogy az emberi elértéktelenedés divatjának korában ezt a könyvet megveszik. Sokan. A regény kellőképpen lapos stílusú, mindenki számára, aki a Cosmopolitanon és társain szocializálódott, megérthető, nem kell nagyon gondolkozni, mit rejtett a lángelme a sorok közé. Semennyire sem kell gondolkozni hozzá. A mű ellentmond minden egyetemes értéknek. Van egy hős, aki tiszta szemű, igaz hitű, és olyan jó, hogy minden normális ember a legnagyobb örömmel nyugtázza magában, ezt neked világ, mi, az értékek őrzőinek maroknyi csapata még itt vagyunk, és az élünkön áll valaki, az a bizonyos lángoszlop. Ilyen esetben a sekélyes stílust is hajlandó elnézni a kedves olvasó, mert megnyugtató az ilyesmi. Hogy valaki erről ír, és persze sokan el is olvassák. A könyv hőse a Camerlengo, az a személy, aki a pápa halála után a legmagasabb egyházi méltóságnak minősül, s akit maga a pápa nevelt fel a legnagyobb szeretettel. Hatszáz oldalon szenvedjük az amerikánusoknak való, gügyögős, megmagyarázó írásmódot, minek utána a maradék ötvenen minden szépet és jót, amit eddig véltünk, összerombol a szerző, merthogy maga a szent ember gyilkolta meg a pápát, aki mellesleg a saját apja volt, persze mesterséges megtermékenyítés útján; egy züllött őrült ráadásul, aki a félelmetes tömegpusztító antianyaggal riogat, brutálisan kivégezteti a négy legtekintélyesebb bíborost satöbbi, satöbbi. A szerző bátran uszít a katolikus egyház ellen, tiporja sárba az emberi szellem Istentől valóságát, mindezt megspékelve azzal, hogy megkérdőjelezi lelkünk létezését is. Amiben van valami: szinte bizonyosnak tetszik, hogy a szerző speciel valóban nem isteni elme…, de magyarázatot ez sem nyújt. Amit Dan Brown művel, azon lehet dühöngeni, mert velejéig mocskos. De talán mégis inkább röhejes. Annyira nem lehet senki sem hülye, hogy egy ilyen szánalmas dolgot komolyan vegyen. Itt Európában. Az eladási ráta azonban mást mutat…

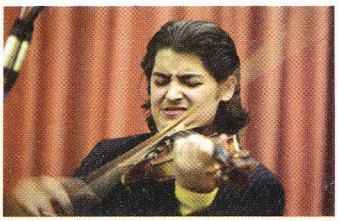
HB

Koncert

Hegedűverseny

■ Jazz a Márványteremben – A hangversenysorozat tizenkettedik évfolyama (Magyar Rádió, Márványterem)

A Magyar Rádió Bartók főszerkesztősége az idei évben a fiatal hegedűsöknek hirdette meg a már hagyományszámba menő jazzmuzsikusok tehetségkutató versenyét. A hegedű nem kimondottan jazzhangszer, ennek megfelelően a műfaj története során egy-egy különleges hangzásvilágú zenekarban kapott olykor megszólalási lehetőséget, még ritkábban fordult elő, hogy jazzhegedűs szólistaként vagy együttesvezetőként szerzett hírnevet magának. Néhány, sokat szereplő nagyágyútól eltekintve mind a mai napig alig találkozhatunk hegedűssel a jazzfesztiválok színpadain – a magyar „szórakoztató zenei" hagyományok sajátságából adódóan mégis annyian jelentkeztek a versenyre, hogy három elődöntőbe kellett őket beosztani. Öten jutottak a döntőbe, amit a rádió élőben közvetített a Márványteremből; elsőként kötelezően mindenkinek George Gershwin Oh, Lady be Good örökzöldjét kellett – kíséret

nélküli bevezetővel – eljátszania, majd egy szabadon választott darabot. Az ilyen versenyeken nagyon sok múlik a kísérő együttesen, ezt a kényes és nehéz feladatot azonban finom érzékkel oldotta meg a Cseke Gábor–Sárkány Sándor–Berdisz Tamás zongora-bőgő-dob trió. A mezőny nagyon „sűrű" volt; színvonalas, egymástól egészen különböző felfogású produkciókat hallhattunk Az első helyen a budapesti, mindössze 15 éves Sárközi Lajos végzett – érzésünk szerint nagyrészt az életkoráért, nem játékáért kapta a díjat –, a második helyezést a pozsonyi Jánoska Román, a harmadikat a szintén budapesti Duka László érte el, a közönségdíjat a győri Kézdy Luca kapta.

Kádár István

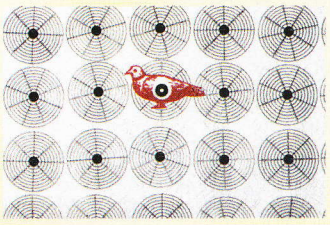
AJÁNLÓ

▶Fény és jurta. Június 22–25-én a Hajógyári-szigeten kerül sor a VIII., Budapesti Lovas-juniális, Fényünnep és Jurtafesztiválra.

▶Rovásírásverseny. Június 24-én fél tizenkettőkor kezdődik a budapesti Móra Ferenc Általános Iskolában a Forrai Sándor Rovásíró Kör által hazai és határon túli iskolások részére szervezett VII. Kárpát-medencei Rovásírásverseny. Az érdeklődők a rendezvényhez kapcsolódó műsorokon és kiállításokon vehetnek részt.

▶Szentiványéji Fesztivál. Az Isaszeg Művészeti Alapítvány szervezésében immáron tizedszer kerül sor a Szentiványéji Alapítványi Estre június 24-én. A jótékonysági est keretében este hét órától fellép a Gaudium Carminis fesztiváldíjas női kamarakórus *Surman Mária* énekművész vezetésével, valamint *Sebestyén Mária* énekesnő, akit *Szokolay Dongó Balázs* és *Bolya Tamás* kísér dudán. *Kun Éva* keramikusművész szabadtéri kiállítását *Kernác Gabriella* művészettörténész nyitja meg.

▶Kiállítások. Megnyílt *Nádas Alexandra* és *Nagy Gábor* Tájmetszetek című kiállítása a XII. kerületi Barabás-villában. A XX. századi magyar festészet nagy magá-

nyos alakja, *Kontraszty László* emlékkiállítása a Budapest Galéria kiállítóházában látható. A budai Várban, a Magyar Borok Házában pedig *Czétényi Vilmos* festőművész, grafikus, a monotípia egyik legtekintélyesebb magyar mestere emlékkiállítását tekinthetik meg a látogatók. Június 22-én nyílik *Székely Vera* Massacre du Paraclet kamaratárlata a IX. kerületi Ráday Galériában.

▶Múzeumok éjszakája. Június 24-én idén negyedik alkalommal kerül sor a Múzeumok Éjszakájára, amelyre idén már 45 magyar város készül több száz programmal és kiállítással. Tárlatvezetések, foglalkozások, vetítések, beszélgetések, koncertek, tánc- és színielőadások várják a látogatókat este hat órától hajnali kettőig. A budapestiek 49 helyszínen több mint négyszáz programból válogathatnak. Részletes program: www.muzeumokejszakaja.hu

A történelmi Ung vármegye nyugati csücskéből származom, Nagykaposról. Apám fiatal ügyvédként került oda, és az akkori élet rendje szerint a főszolgabíró egyik leányát vette feleségül.

▶Írta: Boros Károly ▶Fotó: Veres Nándor

– Mikorra estek a gyermekévei?

– Trianon évében születtem. Életem első tíz éve összekapcsolódik azzal a fiatal plébánossal, aki születésem előtt mindössze fél évvel került Nagykaposra, és szüleimmel kezdettől nagyon jó viszonyban volt. Később nagy nevet szerzett, Mécs Lászlónak hívták, katolikus költőként ismerte meg az ország – ő volt a keresztapám.

– Annak az országrésznek a cseh megszállása az ön számára kész tény volt, hiszen beleszületett. Édesapja hogyan gondolkodott Trianonról?

– Senki nem gondolta, hogy ez tartós lesz. Ötgyermekes család fejeként apám ebben a szellemben vállalt kisebbségi politikusi szerepet. Arra is emlékszem, hogy sokat kínlódtak a szüleim, hogy hova írassák be középiskolába jóval idősebb négy testvéremet, mert magyar középiskola nem volt. Egyik bátyám tapasztalata alapján még legjobban a késmárki német gimnázium vált be, ahol még a Monarchia hagyományai szerint oktattak és neveltek. Én is így kerültem abba a magyar szellemmel átitatott csodálatos cipszer városba, és tanultam meg németül a szlovák mellett – merthogy azt is tudni kellett. Amikor az első bécsi döntés nyomán szülőfalum visszakerült Magyarországhoz, már az érettségi felé közeledtem. Nem bírva ki, hogy a magyar csapatok bevonulásakor ne legyek otthon, hazamentem. Visszamenni azonban nem tudtam, hiszen a magyar katonai közigazgatásnak nem az volt az első dolga, hogy nekem útlevelet adjon az új határon átkelni. Így érettségiztem Ungváron magyarul.

– Akkor már eszébe jutott az újságírás?

– Halvány fogalmam sem volt, hogy milyen pályát válasszak, ezért gondoltam, átmenetileg beiratkozom az akkor nagyon korszerűnek számító közgazdasági karra Budapesten. Meg kell mondanom, hogy semmi tehetségem nincs a közgazdasághoz, de éppen akkor tört ki a világháború, és az egyetemi hallgatók halasztást kaptak a katonai szolgálat alól. Ha nem akartam bevonulni, márpedig én nem akartam, akkor nem szakíthattam meg a tanulmányaimat. Elvégeztem hát egy olyan szakot, amelyhez semmi közöm nem volt, így utólag mégis nagy hálával tartozom neki, mert ott tanultam meg egyetemi szinten gondolkozni.

– Ha jól számolom, 1944-ben végzett, éppen amikor a háború sűrűje ideért. Nem kapott behívót?

– Dehogynem, 1944. október elején hívtak be az ungvári tüzérséghez, amikor az oroszok már Ungvár határában voltak, persze egy ilyen behívóra már senki nem ment be. Pár nap múlva azonban következett a nyilas hatalomátvétel, ezzel a helyzet gyökeresen megváltozott. Falragaszok jelentek meg az utcákon, hogy melyik korosztálynak hova kell bevonulnia azonnal, és aki nem tesz eleget a felhívásnak, azt az igazoltató járőr helyben felkoncolja. Alul voltak felsorolva a kivételek. Ahány ilyen magamfajta, frissen végzett diák volt, az mind azt keresse. Egyik ilyen lehetőség volt, és ez látszott legjobbnak, beállni az Önkéntes Kisegítő Karhatalomba. Nagyon rendes társaság jött össze ott, csupa diák, meg frissen végzett, akik nem akartak ágyútöltelékké válni. Ideoda mozogva Nagy-Budapest területén meglehetős biztonságban voltunk. Végül, amikor már majdnem minden szétesett, véletlenül ráakadtam egy diákkollégiumra a Nemzeti Múzeum mellett, amelyet délvidékieknek tartottak fent, de felvidékieket is befogadtak, ott éltem át a főváros ostromát.

Úgy adta át nekünk az amerikai Szabad Európa Bizottság elnöke az adót, hogy tessék, a tietek, mondjátok meg hallgatóitoknak, hogy az Egyesült Államok nem fogja Magyarországot cserben hagyni.

– Milyen emlékei maradtak?

– Három hétig száraz borsón élve – néha talán kenyér is volt – vártuk ki, míg az oroszok odaérnek. Nem bántottak minket. Január 20-án, egy verőfényes, csikorgóan hideg téli napon kezünkbe került az első magyar nyelvű újság, amit már az oroszok nyomtattak, és abban az állt, hogy kezdje meg mindenki a jövő érdekében a romok eltakarítását. Szemben a múzeum kertjében még ott voltak kiterítve a jeges földön a bombázások polgári áldozatai. Mi meg elkezdtük a ház előtti torlaszt eltakarítani. Élveztük, hogy végre kint vagyunk a pincéből a szabad levegőn, hogy süt a nap, és hogy élünk. Jöttek arra oroszok, odaszóltak, hogy milyen rendes emberek vagyunk. Aztán jöttek még más oroszok is, azok még azt is mondták, hogy ha ilyen rendesek vagyunk, menjünk velük, adnak iratokat, amivel szabadon mozoghatunk az egész városban. Beállítottak minket ötös sorokba és irány Szibéria. Így lettem hadifogoly. Az éjszakát egy közeli házban töltöttük, olyan szorosan összezsúfolva, hogy még állni is alig tudtunk, nemhogy aludni. Aztán reggel ki a Rákóczi útra, és egy végeláthatatlan sorban ötösével indultunk a semmibe. Közben, aki az utcára kijött, azt mind beállították közénk. Sose felejtem el, arra jött egy apa is két kisfiával, egy kézi szekéren húzva, amit a háború meghagyott a családnak. A bőröndök tetején ült a két gyerek. Az orosz katona ezt az apát is beállította a sorba. A két kicsi a csikorgó hideg télben ott maradt Budapest közepén sorsára hagyva. Hát így indultunk. Az odavezető út pokláról nem akarok külön beszámolni, mai ember azt elképzelni sem tudja, mit éltünk át. Amikor már Romániában voltunk, Foksániban, ahol egy hatalmas elosztótábor működött, azt mondtam magamban, ha egy szibériai ólombányában kell is meghalnom, ne végezzem úgy, hogy meg sem kíséreltem a szökést. A tábor egy kevéssé őrzött részén, amit postának neveztek, észrevettem, hogy egy hozzám hasonló rongyos fiatalember ki-besétál a kapun, az őr rá sem hederít. Honnan tudja az az őr, ha én határozottan elindulok, hogy nem vagyok jogosult kilépni? Elbúcsúztam a barátomtól, és biztos léptekkel kimentem a kapun. Hozzám se szóltak.

– Hogyan jutott haza?

– A Kárpátokon át eljutottam Erdélybe, Kovásznára. Román pásztorok segítettek, csupa romlatlan ember. Egyébként is jó tapasztalataim voltak az akkori román falusi emberről, jó lélek, amíg el nem kezdik hülyíteni. Akkor rettegni kell tőle. Észak-Erdély akkor még orosz ellenőrzés alatt volt, nem dőlt el a sorsa – 1945 júniusában vagyunk. Még magyar jegyző volt, kaptam tőle hamis papírokat, azokkal eljutottam a romos Budapestre.

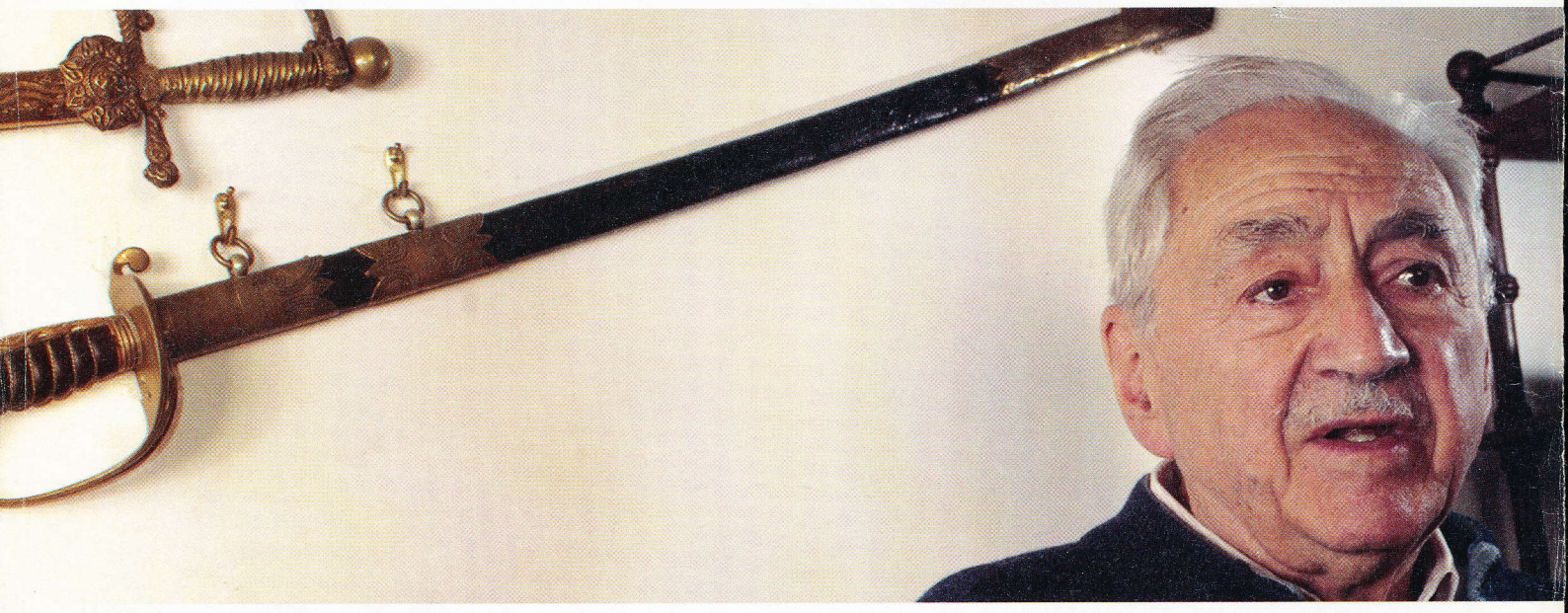
– Talált megélhetést?

– 1946 februárjában megkötötték a Magyar–Csehszlovák lakosságcsere egyezményt. Mint felvidékit felvett a külügyminisztérium összekötőnek, majd az Áttelepítési Kormánybiztosság vezetője mellett lettem titkár, amíg 1946 novemberében Pozsonyba nem küldött a konzulátusra. Éppen a magyarság legnagyobb jogfosztott- ▶

ságának és kiszolgáltatottságának hónapjaiban dolgoztam ott.

– Mi volt a feladata?

– Lerövidítem: menteni a menthetőt. A végtelen sorban állások között azt nézni, hol tudunk valakin segíteni. Ez külön fejezet lehetne, itt nincs hely részletezni. Időközben Budapesten a kommunisták megkezdték a választásokon győztes Kisgazdapárt szétverését. Nagy Ferenc miniszterelnököt kisfiának elfogásával lemondásra kényszerítették, és ezzel elindultak a tisztogatások. Engem is hazarendeltek 1947 nyarán, de elfelejtették bekérni az útlevelemet, így októberben elhagyhattam az országot. Kimentem Párizsba, ezzel megint új fejezet kezdődött az életemben.

– Mihez tudott kezdeni?

– Még a franciáknak sem volt munkájuk, nemhogy nekem. Hólapátolástól kezdve minden elképzelhetővel kerestem a kenyeremet. Végül hallatlan nélkülözések után kaptam egy pici kis ösztöndíjat, amivel elvégeztem Párizsban a nemzetközi jogi szakot. A nyelv még külön nehézséget okozott, apránként jöttem bele, de csak a nemzetközi jogi szaknyelvet ismertem jól, cipőzsinórt venni nem tudtam. 1949 novembere volt, mikor végeztem, tudniillik csak az utolsó évet kellett letenni, a többit elismerték. Addigra már kezdtek Magyarországról menekülni a politikusok, és ahány csak volt, az mind Párizson keresztül ment, vagy oda jött. Bekapcsolódtam az ottani magyar politikai emigráció munkájába. Egy kis fiatal csoporttal képviseltük az országot az éppen akkor bontakozó európai mozgalomban, de közben olyan anyagi körülmények között voltam, hogy estéről estére más barátomhoz mentem aludni, mert szobát fizetni nem tudtam. Ebben a helyzetben kaptam egy táviratot, amelyben az állt, hogy az amerikaiak létesítenek egy Magyarországra is sugárzó rádióállomást Münchenben, a Szabad Európa Rádiót, annak az amerikai vezetője hív, hogy jelenjek meg nála más párizsi magyar hasonlókkal együtt.

– Mikor történt ez?

– 1951 augusztusában, ott helyben fel is vett a rádióhoz, hírszerkesztő lettem. Akkor ideiglenes jelleggel lementem Münchenbe, és ebből 33 évnyi rádiós pályafutás lett Ambrus Márton néven, hogy itthoni rokonaimat ne bántsák.

– Kissé kényelmetlen helyzetben vagyok... A Szabad Európa Rádió 1956-os szabadságharc idején játszott szerepéről sok rosszat hallottam. Szeretném önt szembesíteni ezzel, hogy ön hogyan élte meg belülről. Nevezetesen arra gondolok, hogy folyton hallani lehetett, tartsatok ki, mennek az amerikai csapatok segítenek. Ehelyett az amerikaiak két táviratot küldtek az oroszoknak, amelyben a diplomácia közvetett nyelvén azt üzenték, hogy tapossák el nyugodtan a szabadságharcot, ők nem fognak beavatkozni. Aztán meg eljátszották a jófiút. A táviratokról persze nem a rádió tehet, csak ide tartozik.

– Nézze, első 13 évemben a hírszerkesztőség tagja voltam. Azokban a napokban olyan hírmennyiség ömlött be hozzánk, hogy leírhatatlan. Abból kellett válogatni, úgyhogy vagy dolgoztunk, vagy aludtunk. Ezért, hogy mi ment a rádió többi részében, egyikünk sem tudta. De azért valamit tudok válaszolni. A válasz maga a rádió. Ez a rádió, már a puszta létesítése, egyetlen félreértés volt. Másra szánták azok, akik létrehozták, és mást vártak tőle, akik hallgatták. Úgy adta át nekünk az amerikai Szabad Európa Bizottság elnöke az adót, hogy tessék, a tietek, mondjátok meg hallgatóitoknak, hogy az Egyesült Államok nem fogja Magyarországot cserben hagyni. Ez akkor most mit jelent? Ebből nem vonhatták le a kollégák azt a következtetést, hogy Amerika segíteni fog? Azonkívül azokban a napokban bőséges sajtószemlét adtunk, rengeteg Magyarországgal rokonszenvező cikket olvastak be, hiszen örültek a szerkesztők, hogy ilyenek jelennek meg. A magyar hallgató az ötvenes években ahhoz volt szokva, hogy a Szabad Népben megjelentek egyben hivatalos álláspontok is. De Nyugaton, ahol a sajtó szabad volt, ezek a cikkek csak egy szerkesztőség véleményét mutatták. Nyilán volt olyan kolléga, aki olyasmit mondott, amit, ha higgadtan átgondolja, nem lett volna szabad mondania. De ő abban a szellemben fogalmazott, amelyet Washington felénk sugalmazott. Hát ez az én válaszom a nagy kérdésre.

– Miért hagyta ott a rádiót a nyolcvanas években?

– Terhessé vált már a munka. Olyan feszített ritmusban kellett addigra dolgozni, ami nekem már nem tetszett. 63 éves voltam, volt egy kis nyaralónk az Adria partján Velence és Trieszt között, oda vonultam vissza írni. 1989-ben jöhettem haza először, azóta itthon vagyok, magam teremtette feszültségben, politikailag el nem kötelezetten, elsősorban a határon túli magyarság ügyét szeretném szolgálni. Eszembe sem jutott azóta, hogy külföldre menjek. Csak itt tudok élni.

– Mi lett az adriai nyaralóval?

– Elcseréltem egy badacsonyira. Badacsonynak nincs párja. ■